

בס"ד, קיץ שנת השמיטה תשע"ה

שמיטה

למהדרין

לוח "מועדי הביעור" והלכות אוצר בית דין

יו"ל על ידי המכון לחקר החקלאות על פי התורה ת.ד. 155 יד בנימין 76812 מל. 08-8594099 פקס. 08-8592737
בסיוע המשרד לשרותי דת

נערך על ידי צוות רבני וחוקרי המכון בראשות ד"ר ר' משה זקס ובהשתתפות הרב שאול רייכנברג שליט"א והרב משה מבל שליט"א

זמני הביעור שמיטה תשע"ה

הגדולה יותר משיעור ג' (סעודות). להבנת הענין ניתן דוגמא של פרי וירק הנשמרים במחסנים ובתי קירור ומשווקים משך תקופה ממושכת לאחר סיום עונת הקטיף: אגוז, שקד, אגס, תפוח, אשכולית, תפוז, לימון, אבוקדו, קיווי, רימון, תמר ועוד. בצל, שום, בטטה, תפוח אדמה, גזר, דלעת, דלורית, אננס, חזרת, אבטיח, גרעיני חמניות ואבטיח, חימצה (חמוס), אגוזי אדמה ועוד. בלוח 'מועדים לשמיטה' שפרסמנו בכניסת שנת השביעית, פירטנו לגבי כל מין המועד בו מגיע לשווקים תוצרת של השנה השמינית שבה כבר אין קדושת שביעית.

הקדמה קצרה ללוח זמני הביעור

א. המועדים בלוח נקבעו לפי שיטת מרן החזו"א זללה"ה, שסבר בפרי (וכן ירק וקטנית) השייכים לשנה השמינית אינם מצילים מן הביעור, כלומר אע"פ שמינים אלו מצויים כבר בשדה, לא מתחשבים בהם לענין ביעור, ואם כלו מן השדות והמטעים יבול שביעית = הגיע זמן הביעור. אמנם יש שלמדו במסקנת החזון איש זצ"ל שירקות שהגיעו לעונת המעשרות בשביעית אף שגדלו ונלקטו בשמינית מצילים מן הביעור, בהערות הוספנו גם את הזמן שכלים מן השדות ירקות אלו [שהגיעו לעונת המעשרות בשביעית], מועד מיוחד זה צוין כ"יש אומרים" [י"א] בלוח הירקות, ובלוח התבלינים בעמודה השמאלית.

ב. הערה ואזהרה - המועדים הרשומים בנויים על הערכות בהסתמך על נתונים שאספנו, קשה עד מאד לדייק בזה וייתכנו שינויים, במידה ויחולו שינויים נשתדל לפרסמם לידעת הציבור.

ג. לזמן הכלילי כתבנו לכל מין שני תאריכים:

1. המועד בו אנו מעריכים שקיים חשש שכבר אין בשדות ובמטעים כמות מספקת של פירות וירקות ראויים לאכילה (לבעלי חיים) כדי להציל מן הביעור, **במועד זה יש לבער מספק.**
2. המועד בו אנו מעריכים שכבר כלו לגמרי הפירות והירקות מהשדות והמטעים, **במועד זה עבר זמן הביעור וחייב לבער.**
3. בהערות ללוח הפירות כתבנו גם את המועד המשוער לסיום הקטיף במטעים. מועד זה עדיין אינו מחייב בביעור כיון שגם בגמר הקטיף עדיין נותר במטעים ובשדות שארית יבול בכמות ה'מצילה' מן הביעור.

עיקרי הלכות 'ביעור' למעשה

פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית מותר לאוכלם כל זמן שמצוי מאותו המין בשדה. משכלה אותו המין מהשדה, אם נמצא ברשותו יותר ממזון ג' סעודות (הגדרת ג' סעודות, ראה 'משפטי ארץ' שביעית פרק ל'), עליו להפקיר את מה שיש בביתו. משלא זכו אחרים במה שהפקיר, רשאי המפקיר לזכות בחזרה.

מצוות ביעור נוהגת בפירות האילן של שביעית שגדלו אצל ישראל, וכן בירקות ובמיני תבלין - שאין בהם איסור ספיחין - שגדלו אצל ישראל, וכן בפירות האילן ירקות וקטניות שגדלו אצל נכרים ובאו לידי ישראל - לנוהגים קדושת שביעית ביבול נכרים.

פירות שביעית שהיו ברשות ישראל והגיע זמן הביעור ולא ביערם [אף בשוגג] נאסרו באכילה, ויש אומרים שאם לא ביערם מחמת אונס (או שוגג) עליו לבערם מיד כשנודע לו הדבר, והפירות מותרים. פירות ישראל שכשהגיע זמן הביעור היו ברשות נכרי, וכן פירות נכרים בידי ישראל [לנוהגים בהם קדושת שביעית], צריך לבערם. הנוהג קדושת שביעית בפירות נכרים וקונה את הפירות - לאחר זמן הביעור - מיהודי שאינו נוהג בקדושתם, מסתבר שלדעת מרן החזו"א זללה"ה אין להשתמש בהם, ויש אומרים שניתן לבערם (להפקירם) תיכף לאחר שקיבלם (ראה 'משפטי ארץ' שביעית פרק לב' סעיף ז').

את זמן הביעור קשה לקבוע במדויק, ואף יתכנו פרקי זמן בהם ספק אם כבר כלה מהשדות. במשך זמני הספק יש להפקיר בכל יום או להפקיר בתחילת תקופת הספק ולהתכוון שלא לזכות בהם אף אם הכניסם לביתו, עד שיגיע הזמן שוודאי כלה מהשדה [ראה 'משפטי ארץ' שביעית פרק לא' סעיף ט'].
באלו דברים מצוי מצוות ביעור

באלו דברים מצוי מצוות ביעור

בדברים המשתמרים למשך זמן [אף לאחר שכלו מהשדה] מצוי יותר מצוות ביעור, דברים המשתמרים בקירור, הקפאה, שימורים, מיצים, יינות או דברים יבשים [כגון קטניות ופיצוחים המשתמרים זמן רב], וכן במוצרים תעשייתיים שמעורבים בהם פירות שביעית.

בחלק מהירקות והפירות הטריים אין השלכה מעשית כל כך לדין ביעור, מאחר וירק או פרי הנאכל טרי אינו נשמר מעבר למועד שכלה לחיה בשדה (מלבד מקרים בהם שמרו בהקפאה וכדומה כמות

לוח זמני ביעור ל'פירות האילן'

שם הפרי	תחילת תקופת הספק	הזמן שודאי כלה מ:	קטיף אחרון	הערות
לימקוט	כ"ה אדר א' תשע"ו	כ"ה אדר ב' תשע"ו	א' אדר א' תשע"ו	
משמש	כ' תמוז תשע"ה	כ' אב תשע"ה	ז' תמוז תשע"ה	פעמים נשאר במטע משמש יבש הראוי למאכל בהמה עד תחילת החורף.
מנגו	א' שבט תשע"ו	א' אדר א' תשע"ו	ט"ז סבת תשע"ו	
נקטרינה			ראה אפרסק	
ענבים	ערב פסח תשע"ו	ערב פסח תשע"ו		זמן זה נזכר בגמרא ונפסק ברמב"ם וכן נהגו. אמנם בזמננו הם כלים כבר בשבט ואדר.
פיגואה	א' שבט תשע"ו	א' אדר א' תשע"ו	ט"ז סבת תשע"ו	
פיסטוק חלבי			ראה אגוזים	
פומלה	א' סיון תשע"ו	א' תמוז תשע"ו	ט"ז אייר תשע"ו	
פומלית	א' סיון תשע"ו	א' תמוז תשע"ו	ט"ז אייר תשע"ו	
פאפיה				לא רשמנו מועדים כיון שרוב הפרי הוא ערלה [קיימים עצים בחצרות ובגנים המניבים פרי בקדושת שביעית מאמצע קיץ תשע"ה ועד לקיץ תשע"ו].
פקאן			ראה אגוזים	
צבר (סברס)	ט"ז שבט תשע"ו	ט"ז אדר א' תשע"ו	ט"ז סבת תשע"ו	
קיווי	א' אדר א' תשע"ו	א' אדר ב' תשע"ו	ט"ז שבט תשע"ו	לאחר מכן משווק מקירור.
קלמנטינה ושאר קליפים	ט"ו אייר תשע"ו	ט"ו סיון תשע"ו	א' אייר תשע"ו	כללנו את כל סוגי הקלמנטינות למועד אחד, כיון שמסתבר שכולם מין אחד לביעור. קלמנטינה משווקת בדרך כלל סמוך לקטיף ולא מצוי בהן כ"כ חובת ביעור [פרי טרי].
קומקוט	א' אייר תשע"ו	א' סיון תשע"ו	ט"ו ניסן תשע"ו	
קרמבולה	כ"ה ניסן תשע"ו	כ"ה אייר תשע"ו	א' ניסן תשע"ו	
רימון	א' טבת תשע"ו	א' אדר א' תשע"ו	ט"ו כסלו תשע"ו	לאחר מכן משווקים רימונים במשך כמה חודשים מקירור.
שיזף	ט"ו חשוון תשע"ו	ט"ו כסלו תשע"ו	א' חשוון תשע"ו	
שסק	א' תמוז תשע"ה	א' אב תשע"ה	ט"ו סיון תשע"ה	
שעונית (פסיפלוה)	י' אדר א' תשע"ו	י' אדר ב' תשע"ו	י"ד שבט תשע"ו	מרבית הגידול הוא ערלה אבל יש מטעים בפיקוח 'נקי מחשש ערלה'.
שקד	א' חשוון תשע"ו	ט"ו ניסן תשע"ו	ג' תשרי תשע"ו	לאחר מכן משווק השקד במשך שנה ממחסנים.
תאנה	חנוכה תשע"ו	חנוכה תשע"ו		זמן זה נזכר בגמרא ונפסק ברמב"ם וכן נהגו. אמנם בזמננו הוציאו את השתתה והתאנים הוותיקות כלות כבר בחשוון, הארגמניות כלות בסוף סבת. ויש מקום לבערם מאוחר יותר. התאנים המיובשות מיובאות מחו"ל.
תמר	פורים תשע"ו	פורים תשע"ו	ט"ו חשוון תשע"ו	זמן זה מוזכר בגמרא ונפסק ברמב"ם וכן נהגו. אמנם בזמננו הם כלים בניסן. לאחר גמר הקטיף הם משווקים משך זמן רב מהקפאה או מיובשים.
תפוז	ט"ו סיון תשע"ו	ט"ו אלול תשע"ו	א' סיון תשע"ו	במשך הקיץ משווק תפוז מקירור.
תפוח עץ	כ"א טבת תשע"ו	כ"א שבט תשע"ו	א' סבת תשע"ו	לאחר הקטיף עדיין נותר פרי על העץ משך כמה שבועות. בחורף ותחילת הקיץ משווק תפוחים מקירור.

שם הפרי	תחילת תקופת הספק	הזמן שודאי כלה מ:	קטיף אחרון	הערות
אבוקדו	א' אב תשע"ו	א' אלול תשע"ו	ט"ו תמוז תשע"ו	
אגוזים				קשה לקבוע את התאריך שבו נרקבים האגוזים שנתרו על העצים או על הקרקע. התאריך הרשום הוא הערכה
אילסר (לוז)	ט"ו אדר א' תשע"ו	א' אייר תשע"ו	ט"ו חשוון תשע"ו	חובת הביעור רק לתוצרת מקומית [כמעט הכל הוא יבוא מחו"ל]
אגוזי מלך	ט"ו אדר א' תשע"ו	א' אייר תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	כ"ל הערה באגוזי אילסר - בארץ יש מעט מטעים וייתכן שאין מגיע מהם כלל לשווקים.
פיסטוק חלבי (בטנה)	ט"ו אדר א' תשע"ו	ט"ו ניסן תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	כ"ל הערה באגוזי אילסר. אמנם, כמעט כל הנמצא בשוק הוא יבוא מחו"ל.
מקדמיה	ט"ו אדר א' תשע"ו	א' אייר תשע"ו	א' תשרי תשע"ו	בשוק גם מיבוא מחו"ל
פקאן	י"ט טבת תשע"ו	א' אדר תשע"ו	י"ט כסלו תשע"ו	
אגס	י"א תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	כ"ה אלול תשע"ה	במשך החורף ובתחילת הקיץ משווק מבתי קירור.
אוכמניות	ט"ו כסלו תשע"ו	ט"ו טבת תשע"ו	י"ז חשוון תשע"ו	
אנונה	ט"ו אדר א' תשע"ו	א' ניסן תשע"ו	ט"ו שבט תשע"ו	
אפרסמון	ט"ו טבת תשע"ו	א' אדר א' תשע"ו	ב' טבת תשע"ו	
אפרסק ונקטרינה	א' טבת תשע"ו	ט"ו שבט תשע"ו	ט"ו כסלו תשע"ו	
אשכולית	א' אב תשע"ו	ט"ו אלול תשע"ו	כ' סיון תשע"ו	בהמשך העונה משווק מקירור עד היבול החדש.
אתרוג	א' שבט תשע"ו	א' אדר א' תשע"ו	א' תשע"ו	מועד זה הובא ב'פוסקים', וכך הוא במציאות שבמשך החורף מסיידים המגדלים את כל הפרי מהעצים, ועל הקרקע אינם משתמרים [אמנם יש עצים בודדים מוזנחים, אך נראה שלא נשתנה הדין בגינם].
גויאבה	א' טבת תשע"ו	א' שבט תשע"ו	ט"ו חשוון תשע"ו	
דובדבן וגודדן	ט"ו תמוז תשע"ה	ט"ו אב תשע"ה	א' תמוז תשע"ה	
הדרים				אשכולית, תפוז, קלמנטינה, לימון, אתרוג, לימה (לימון מתוק), קומקוט (תפוז סיני), לימקוט (לימון סיני) ראה כל סוג במקומו:
זית	שבועות	שבועות		בגמרא וברמב"ם מובא מועד זה וכן נהגו, אמנם בזמננו הם כלים קודם לכן.
חבוש	ט"ו טבת תשע"ו	ט"ו אדר ב' תשע"ו	א' טבת תשע"ו	
חרוב	אדר א' תשע"ו	א' ניסן תשע"ו		לא מצוי כל כך קטיף מסודר. הפירות נושרים מהעצים וכלים מעצמם. בחודש שבט יש עדיין על העצים ועל הקרקע הרבה פירות הראויים גם למאכל אדם.
ליצי'	י"א תשרי תשע"ו	ט"ו חשוון תשע"ו	י' אלול תשע"ה	
לימה	א' טבת תשע"ו	א' שבט תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	
לימון	א' אלול תשע"ו	א' חשוון תשע"ו		לאחר הקטיף האחרון במשך כמה חודשים משווק הלימון מקירור. על העצים נותר עוד פרי זמן רב אחרי הקטיף המסודר, קשה לדייק במועד הכילוי, לפי הערכה = חשוון.

לוח זמני ביעור לירקות'

ראה גם הסבר במבוא ללוח לעיל. בירקות יש להבדיל בין ירקות שנשמרים בבתי קירור וכדו' או שעושים מהם שימורים וקפואים, שבהם מצוי מצות ביעור, לבין ירקות המשווקים טריים ישירות מהשדה שבהם נדרשים למצות ביעור רק במידה ומשמרים כמות גדולה במקרר הביתי או בתבשיל מוקפא וכד'. כאמור חובת הביעור קיימת רק במה שקדוש בקדושת שביעית.

מועדי הביעור המובאים בלוח זה לגבי השנה השמינית, הם לירקות שנקטפו בסוף השמיטה ואין בהם איסור ספיחין [כגון יבול נכר].

ירקות אלו שנקטפו אחר ראש השנה, בדרך כלל אין בהם חובת ביעור [הגם שנוהגת בהם קדושת שביעית עד שייקטפו כמותם מזריעת השמינית או עד חנוכה].

בירקות, כתבנו בהערות גם את הזמן שכלים מן השדות ירקות שהגיעו לעונת המעשרות בשמיטה אף שממשיכים לגדול בשמינית כפי שנראה ממסקנת החזו"א זצ"ל. מועד מיוחד זה נכתב כ"ש אומרים" - י"א - בלוח הירקות, בעמודה השמאלית [ראה בהרחבה לעיל סעיף א' בהקדמה].

שם הירק	התחלת תקופת הספק	הזמן שודאי כלה	הערות
אבטיח	כ' תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	מועדים אלה מבוססים בהנחה שיהיה שיווק אבטיח מיבול נכרי עד ראש השנה של שמינית. בהגיע המועד אי"ה נעדכן את המועד המדויק.
אננס	ה' חשוון תשע"ו	חנוכה תשע"ו	מועד זה הוא לאננס טרי הגדל בארץ. יש גם יבוא שימורי אננס ומיובשים מחו"ל.
אספרגוס	ה' חשוון תשע"ו	כ' כסלו תשע"ו	
אפונה תרמילים	ז' סיוון תשע"ה	כ' תמוז תשע"ה	
ארטישוק	ו' תמוז תשע"ה	ו' אלול תשע"ה	
בטטה	ראה הערה		לא הצלחנו לברר מועד מדויק לגדל אצל נכרי.
בננה	ט"ו תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	
במיה	ט"ו תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	רוב גדל אצל נכרים
בצל יבש	א' טבת תשע"ו	א' שבט תשע"ו	הבצל היבש המשווק בתחילת החורף נלקט לפני ר"ה או נגמר גידולו לפני ר"ה.
בצל ירוק	ט"ו תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	יש אומרים א' כסלו תחילת ספק - א' טבת ודאי כלה.
גזר	ט"ו אב תשע"ה	כ"ט אלול תשע"ה	גזר שנזרע אצל יהודים לפני שמיטה כלה מהשדות בניסן, בחודש אב שנת השמיטה מגיע לשווקים יבול חדש שנזרע בשמיטה והוא באיסור ספיחין. יש גידול נכרים עד המועד שכתבנו.
גמבה	(ראה פלפל)		
דלורית	א' כסלו תשע"ה	א' שבט תשע"ה	בכסלו/שבט תשע"ה כלה מהשדות דלורית שנשתלה לפני שמיטה.
זריעת נכרים	ט"ו תשרי תשע"ו	חנוכה תשע"ו	מועד הביעור לדלורית שגדלה אצל נכרים בקיץ של שמיטה, הוא בתשרי/טבת תשע"ו
דלעת	חנוכה תשע"ה	א' שבט תשע"ה	מחודש שבט מגיעה דלעת מהערבה, ויש להתייחס אליה כחול"א אם היא מהערבה הדרומית, [ובאיסור ספיחין הגרי"ש אלישיב זצ"ל]. בחודש אב מגיע לשווקים משאר הארץ יבול חדש שנזרע בשמיטה של יהודים והוא באיסור ספיחין.
זריעת נכרים	א' חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	מה שגדל אצל נכרים ונקטף בשמיטה - לנוהגים קדושה ביבול נכרי - חייב בביעור.
חזרת שתילת נכרים	ראש השנה תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	צפוי הרבה משתילת נכרים, החזרת הנאספת עד אביב בשנת השמיטה, תתחייב בביעור מראש השנה תשע"ו, ויש אומרים שרק בסוף חורף תשע"ו. הנאסף אחרי ראש השנה של השמינית פטור מביעור.
חסה	ט"ו תשרי תשע"ו	ט"ו חשוון תשע"ו	ו"א ט"ו חשוון תחילת ספק - ט"ו כסלו ודאי כלה.

לוח זמני ביעור ל'תבלינים'

בלוח הבאנו את המועד לגבי תוצרת הקדושה בקדושת שביעית שבו יש לחוש שכלה מה שבשדות וחייבים בביעור. בהערות הבאנו גם תבלינים שהגיעו לעונת המעשרות בשמיטה אף שממשיכים לגדול בשמינית וכפי שנראה ממסקנת ה'חזון איש' זצ"ל.

חלק מהתבלינים אסורים לגמרי בשימוש משום איסור ספיחין. בלוח 'מועדים לשמיטה' שפרסמנו בערב שנת השמיטה הבאנו מאימתי משווקים תבלינים אסורים. ביבול נכרים אין איסור ספיחין ויש חובת ביעור [לנוהגים בהם קדושה]. כתבנו גם על המינים שהם משיחים מעוצים או גידול רב שנתי [בגידולים אלו אין איסור ספיחין כיון שנזרעו לפני שמיטה].

יצוין שתבלינים מיובשים או טחונים משתמרים זמן רב (אף יותר משנה) ויתכן שתוצרת שביעית משווקת על פני השנה השמינית ויותר.

הערה - כל עליו התבלינים מקטיף בתחילת השמיטה ועד שנת השמינית הם בקדושת שביעית. גם מרבית זרעי התבלין שבשימוש מחודש סיון תשע"ה עד חודש סיון תשע"ו הם בקדושת שביעית [בתוצרת יהודית (חד שנתי) יש בהם איסור ספיחין].

שם התבלין	תחילת הספק שכלה לחיה	הזמן שודאי כלה לחיה	הערות
אורגנו (מירום) עלים טריים ונוף טחון (גידול חד שנתי עד שנה, וגם רב שנתי)	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	ו"א חנוכה תחילת ספק - א' שבט ודאי כלה
אזוב תרבותי ומצוי (מירום) - עלים טריים ומיובשים (רב שנתי)	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	ו"א חנוכה תחילת ספק - א' שבט ודאי כלה היבש כולו מיבוא מחו"ל
בן אזוב רפואי - שמן אתרי (רב שנתי)	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	ו"א חנוכה תחילת ספק - א' שבט ודאי כלה
אנים (כמנון) - עלים טריים	א' חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	ו"א חנוכה תחילת ספק - ט"ו טבת ודאי כלה
גרגרים (מעט מנוכרי)	ח' אב תשע"ה	כ' אלול תשע"ה	גרגירים רובם מיבוא מחו"ל
בזיל (ריחן) - עלים (בחורף מוגן בלבד)	א' חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	ו"א חנוכה תחילת ספק - ט"ו טבת ודאי כלה טרי רובו בחשש ספיחין, היבש והשמן מיבוא מחו"ל
יבש ושמן			
גרר - הנחלים עלים טריים	א' חשוון תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	ו"א א' כסלו תחילת ספק - ט"ו טבת ודאי כלה (רב שנתי)
זרעים			כולו מיבוא מחו"ל
דפנה (ער אציל, עץ) - עלים לחים			
יבשים			רובו מיבוא מחו"ל
זנגוויל טרי (קנה שורש, ייתכן שאין ביעור)	סיון תשע"ה	תמוז תשע"ה	הטרי רובו מיבוא מחו"ל
יבש וטחון			היבש כולו מיבוא מחו"ל
חילבה (גרגרנית, פנוגריק)	תמוז תשע"ה	אב תשע"ה	
גרגרים			רובו מיבוא מחו"ל
חזרת - ראה בירקות			
טרגון (לענה) - עלים טריים (רב שנתי אך מגדלים בעיקר כחד שנתי)	ט"ו חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	ו"א א' כסלו תחילת ספק - ט"ו טבת ודאי כלה
שמן			השמן יבוא
כוסבר (גד השדה) - עלים בשמיטה	ניסן תשע"ה	אייר תשע"ה	ו"א ט"ו חשוון תחילת ספק - א' טבת ודאי כלה
בסוף השמיטה	ט"ו תשרי תשע"ו	א' חשוון תשע"ו	
זרעים וטחון	כ' אייר תשע"ה	כ' סיון תשע"ה	רובו יבוא מחו"ל
כמון - זרעים	י"ח תמוז תשע"ה	א' אלול תשע"ה	רובו יבוא מחו"ל
כרכום (זעפרן)			הכל יבוא מחו"ל
כרפס ריחני (סלרי) - עלים ושורש	ראה בירקות		
זרעים טחונים			הזרעים רובם מיבוא מחו"ל
לואיזה (ליפיה לימונית) - שיח מעוצה, ייתכן שאין ביעור) עלים טריים	ט"ו חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	היבש רובו מיבוא מחו"ל
יבשים			
לימונית (עשב לימון) - (רב שנתי)	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	
עלים לחים יבשים ומוצרים			יש מעט מיבוא מחו"ל

<< המשך לוח זמני ביעור 'תבלינים'

לוח זמני ביעור ל'קטניות ודגנים'

קטניות ותבואה הגדל אצל יהודי בשנת השמיטה אסור משום "ספיחין". בלוח 'מועדים לשמיטה', שפרסמנו בערב שנת השמיטה כתבנו את המועדים בהם מצוי בשווקים תוצרת אסורה. מועדי הביעור שלהלן אינם מתייחסים למה שגדל אצל יהודים ויש בו איסור ספיחין אלא לגידולי נכרים לנוהגים קדושת שביעית בגידולי נכרי.

יבולי גידולים אלו נאספים בשדות פעם אחת בשנה ומאוחסנים במחסנים, לאחר מכן משווקים במשך שנה ויותר.

מועד תחילת תקופת ה'ספק' הוא מיד לאחר גמר האסיף מהשדות, אך כיון שנותרים גרגרים על הקרקע, נמשך זמן הספק עד שהגרגרים כלים מחמת הגשמים.

שם הקטנית	תחילת תקופת הספק	הזמן שודאי כלה	הערות
גרעיני אבטיח	ט"ו חשוון תשע"ו	ט"ו טבת תשע"ו	יש מעט מנכרים, רוב התוצרת באיסור ספיחין.
גרעיני חמניות	ז' אלול תשע"ה	ט"ו טבת תשע"ו	יש מעט מנכרים, רוב התוצרת באיסור ספיחין.
חימצה (חמוס)	א' אב תשע"ה	א' טבת תשע"ו	יש מנכרים, הרבה מהתוצרת באיסור ספיחין, ויש גם יבוא מחו"ל.
לוביה	כ' סיון תשע"ה	א' טבת תשע"ו	יתכן מעט מנכרים, הרוב יבוא מחו"ל.
שומשום	כ' סיון תשע"ה	א' טבת תשע"ו	יתכן מעט מנכרים, הרוב יבוא מחו"ל.
שעורה	כ' סיון תשע"ה	א' טבת תשע"ו	יתכן מעט מנכרים, הרוב יבוא מחו"ל.

מיני גידולים נוספים: אגוזי אדמה (בוטנים), אפונה לשימורים, דוחן (לציפורים), חריע (לשמן), ותירס פופקורן, הערכתנו היא שאין בארץ גידול של נכרים ומשום כך לא כללנו בטבלה, כפי שהוסבר לעיל. בדוחן וחריע יש גם יבוא מחו"ל. בתירס אשבולים וגרגרים לחים הרוב הוא מגידולי יהודי בחשש איסור ספיחין.

שם התבלין	תחילת הספק שכלה לחיה	הזמן שודאי כלה לחיה	הערות
לענה שיחית, שיבא - (רב שנתי, עלים לחים שנתי), עלים לחים ויבשים	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	שיח מעוצה
מרווה רפואית - (גם רב שנתי)	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	שיח מעוצה רב שנתי
עלים יבשים ואבקה			מעט מיבוא מחו"ל.
עננה (מנחה) (בעיקר רב שנתי, לייצוא חד-שנתי) - עלים מיובש	א' חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	הרוב מיבוא מחו"ל
סלרי - ראה כרפס פטרזויליה	ט"ו תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	וי"א ל' חשוון תחילת ספק - ט"ו כסלו ודאי כלה
עריבת (שנאוטליק, צ'יוס) - עלים, גדל לרוב עד שנה ויותר, וגם רב שנתי	ט"ו תשרי תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	וי"א א' כסלו תחילת ספק - א' טבת ודאי כלה הרבה ממצע מנותק, ומוגן
פלפל חריף - טרי מיובש (אבקה)	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	וי"א א' כסלו תחילת ספק - ט"ו טבת ודאי כלה רוב מיבוא מחו"ל
פלפלת (פפריקה) - פרי אבקה וצבע צלף פירות וניצנים	כ' כסלו תשע"ה	א' שבט תשע"ה	א' שבט תשע"ה
צתרה (סיבורי רב שנתי אך גדל בעיקר כחד שנתי). ירק	א' כסלו תשע"ו	א' טבת תשע"ו	א' טבת תשע"ו
פתיתים ושמן	ט"ו חשוון תשע"ו	א' טבת תשע"ו	וי"א א' כסלו תחילת ספק - ט"ו טבת ודאי כלה הפתיתים והשמן מיבוא מחו"ל
קורנית (וכן בת קורנית) - עלים	א' חשוון תשע"ו	ט"ו כסלו תשע"ו	וי"א ט"ו כסלו תחילת ספק - א' טבת ודאי כלה שיח מעוצה
קימל (כרויה, גם דו שנתי) - עלים	א' חשוון תשע"ו	א' כסלו תשע"ו	וי"א ט"ו חשוון תחילת ספק - א' טבת המיובש וגרגרים מיבוא מחו"ל
קצח זרעים	כ' סיון תשע"ה	א' אב תשע"ה	מעט מיבול נכרי
רוזמרין (רב שנתי - עצי)	אין ביעור = ירוק עד ועלים משתמים		
שבת (שמיר, דיל) - עלים עדינים טריים	אדר תשע"ה	אייר תשע"ה	הטרי רובו ספיחין
מיובשים	א' חשוון תשע"ו	ט"ו כסלו תשע"ו	היבש רובו מיבוא מחו"ל
שומר (פנל) - עלים ונדנים	א' חשוון תשע"ו	ט"ו כסלו תשע"ו	וי"א ט"ו חשוון תחילת ספק - א' טבת יש גם מיבול נוכרי
זרעים			הזרעים מיבוא מחו"ל
שום - ראה ירוקת			
טחון - אבקה			טחון - יש גם מיבול מקומי. אבקה - מיבוא מחו"ל

אוצר בית דין

במשנתו של רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

1. שאלה: מהו אוצר בית דין?

תשובה: מקורו מתוספתא פרק ח' בשביעית שבית הדין מחלק פירות לציבור משדות שהופקרו (בית הדין שולח את הפועלים לקטוף את התוצרת ולחלקה לעם), עקרונות ניהול אוצר בית בזמננו הותוו בידי מרן החזון איש זלה"ה ועיקרם ששלוחי בית דין יכולים לקטוף את התוצרת בדרך הרגילה [חזון איש י"א ז', י"ב י'], הוצאות שליחי בית הדין גובה בית הדין מהציבור הנוטל את התוצרת, ומכיוון שלא מדובר במכירה אלא בתשלום הוצאות בלבד מותר לחלק הפרי **"לכל מידה ומשקל כפי שיעלו ההוצאות"** - נוסח שטר אוצר בית דין שנכתב בכת"ק מרן החזון איש זלה"ה.

2. **שאלה:** רגילים היינו לראות תחנות חלוקה בבתיים, בשמיטה הקודמת והנוכחית רואים אנחנו פרי אוצר בית דין גם בחנויות. זה לא מסחר בפירות שביעית?

תשובה: רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה מורה ושב ומורה כי אין שום מניעה לחלק פירות אוצר בית דין ברשתות שיווק ובתי מסחר שבהם סוחרים במוצרים נוספים ובלבד שהחלוקה וכל תנאיה הם על פי הוראות בית הדין, והורה שיהיה רשום וניכר שזו התוצרת מאוצר בית דין היא. ראוי גם להדגיש כי לפי מה שהכריע מרן החזון איש זלה"ה לקדושת שביעית ביבול נכרי רוב התוצרת החקלאית בחנויות הם מיבול נכרי בקדושת שביעית, ודינם ואף חלוקתם צריכה שתהיה בלא חששות סחורה.

3. **שאלה:** הרי בחנות יש גם קונים שאינם שומרי שביעית. גם להם מחלקים פירות שביעית!

תשובה: בנדון חלוקה של פירות שביעית למי שאינו שומר שביעית יעוין בחזון איש [י"ב י"ז] **"שמותר למסור פירות שביעית לחשוד דבר שאינו מתקיים אפילו מאה סעודות דלא חיישינן שמא לא יזהר בהפסד או לשנות בדרך אכילתם וכיוצא בזה וכו"**, וראה עוד 'נתיב השמיטה' להרה"ג ר' משה פלס זצ"ל סימן י"ב סעיף י"א [ואף אם נכרי נוטל פרי הגם שיש איסור דרבנן לתת פירות שביעית לנכרי, בחלוקה של פירות אוצר בית הדין אינו בתורת בעלים המחלק, אלא שהנכרי הוא נוטל - סברת מרן הגרי"ש זצ"ל, ויעוין בהליכות שדה גליון 851 מה שהביא בשם גדולי תלמידי החזון איש זלה"ה שמניעת הפרי מן הנכרי יש בזה אף משום איבה, וראה גם ב'מנחת שלמה' למרן הגרי"ש זצ"ל אויערבאך זצ"ל סימן מ"ו].

4. **שאלה:** ראינו בחנות שהמוכר שוקל את הסחורה ומשלמים לו לפי משקל. אנחנו זוכרים שפירות אוצר בית דין חולקו באריזות סגורות לא שקולות.

תשובה: כבר הזכרנו לעיל שהדבר נעשה כפי מה שכתב מרן החזון איש זצ"ל לגבות ההוצאות **"לכל מידה ומשקל"** [והסיבה לכך כיון שלא מדובר במכירה אלא בתשלום הוצאות בלבד].

5. **שאלה:** האם ייתכן שמחיר אפרסק [לדוגמא] אוצר בית דין שונה בין חנות לחנות.

תשובה: יש לדעת כי המחיר הנגבה מהציבור הוא כנגד הוצאות סביב גידול הפרי, קטיף וכו' והוצאות תחנת החלוקה, אף שבית הדין משתדל שמחיר הפרי יהיה אחיד בכל התחנות, לעתים נוצר צורך בשל עלויות הפעלת תחנת חלוקה, שהרי אינו דומה הוצאות פעילות תחנת חלוקה קטנה לעומת תחנה גדולה המחלקת כמות גדולה של פרי [לעתים יתכן גם 'התייקרות' כתוצאה מכמות יבול נמוך אזי ההוצאות במטע שברובן הן קבועות 'נופלות' על כמות יבול פחותה, גם ייתכן לפעמים ההיפך שהברכה ביבול 'מוזילה' את מחיר הפרי].

6. **שאלה:** האם ייתכן שמחיר הפרי משתנה במהלך התקופה. הרי אם הוחלט שההוצאות הם סך מסוים לקילוגרם העלות לא משתנה.

תשובה: הרגילות בדרכי המסחר שכאשר בשוק יש היצע גדול של תוצרת מחיר הפרי יורד לעתים עד כדי הפסד לחקלאי שאינו מקבל תמורה אפילו את מה שהוציא. על פי הוראת רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בית הדין צריך לחלק את התוצרת **בכל מקרה במחיר הנמוך ממחיר פרי זה בשוק**, ולכן יש ימים בהם המחיר הנגבה עבור הפרי אינו מכסה את העלויות, לצורך כך התיירו בית הדין לגבות סך נוסף בתקופה שבה 'מתאפשר' למכור הפרי במחיר גבוה על מנת לכסות את ההפסדים בתקופת השפל [אמנם סייג מרן הגרי"ש זצ"ל ש'גביית היתר' תיעשה רק באותו סוג פרי ולא 'לגלגל' מפרי על פרי אחר, ויעוין עוד ב'ישא יוסף' חלק ה' סימן צ"א אות י"ז].

7. **שאלה:** איזה הוצאות ועלויות לדוגמא גובה בית הדין מהקונים ומשלם לשליחי.

תשובה: באוצרות בית דין בארץ ישראל נהגו שבית הדין מוציא הוצאות ושוכר שליחים גם עבור המלאכות עד הקטיף [דרך אמונה פרק ו' ס"ק י"ט] ההוצאות הם עלות ביצוע מלאכות המותרות לקיים הפרי, יש לציין כי ההיתר לגביית ההוצאות הוא דווקא כאשר בית הדין שכר את הפועלים להיות שלוחיו ולא אם הוצאו ההוצאות קודם שנתמנה בית הדין על הפירות, וראה גם מכתבו של הגר"ש גרינמן זצ"ל - נדפס בספר 'מבוא לשביעית' עמוד 153.

8. **שאלה:** ראינו פרסום על כך שמטעי אוצר בית דין אינם נבדקים מחשש ערלה, על מה מדובר?

תשובה: כבר נתפרסם בידי הגר"ש רייכנברג שליט"א כיצד הדברים נבדקים ומאושרים וכי אין לקביעה זו בסיס, בנוסף יש לציין כי במערכת 'כשרות למהדרין' המפקחת כל שש השנים במטעים אין כלל שאלה של בדיקות ערלה באשר מטעי בית הדין נבדקים ומאושרים מחשש ערלה גם בכל שנה ושנה קודם בוא עונת הקטיף.

ועד השמיטה תשע"ה

תחנת חלוקת פירות אוצר בית-דין הוראות [תמצית]

- א. חלוקת הפרי – מאוצר בי"ד בפיקוחנו ללא חשש שמור ונעבד.
- ב. המחיר הנגבה הינו תשלום הוצאות של מלאכות שבוצעו בהוראת בית הדין קודם השמיטה, או מלאכות שנעשו במהלך השמיטה ע"פ הוראות בית הדין לצורך מניעת הפסד הפרי, וכן עלות קטיף אריזה, מיון ושינוע הפרי וכדו'. הצרכנים הנוטלים מן הפירות משתתפים בהוצאות בית הדין.
- ג. הפרי מיועד לשומרי שביעית.
- ד. השימוש בפירות הוא בדרך השימוש הרגילה (פרי שבדרך כלל נאכל חי אסור לבשלו, וכדומה).
- ה. שיירי פרי הראויים למאכל – יש לשמרם וניתן להניחם באשפה לאחר שנפסדו.
- ו. קליפות הפרי הנאכלים ו/או אם נשאר עליהם מבשר הפרי יש לשמור בקדושת שביעית ולהניחם באשפה רק לאחר שנפסדו.
- ז. קליפות פרי שאין רגילים לאוכלם ולא נשאר עליהם מבשר הפרי - ניתן להניחם באשפה.

בברכת התורה

מזכירות בית הדין

חקלאות על פי התורה